

Grønland som billede

Af Ingrid Fischer Jonge

*Det Nationale Fotomuseum viser på Det Kongelige Bibliotek udstillingen
»Grønland som billede« indtil 5. januar 2002*

»Når en saa uhyre Nyorientering trods alt er blevet til Held for Grønlænderne, skyldes dette vort særlige danske Koloniseringssystem at fare i Mag, i forbindelse med den omstændighed, at der altid til rette Tider har været varmhjertede, danske mænd i Landet, som har kunnet tilrettelægge Tingenes Gang efterhaanden. De havde den aandelige Overlegenhed, den store Horizont, den medfølgende Evne til at forstaa de andres Synspunkter. Og de har altid fulgt den Læresætning, at Udviklingen fra primitiv Stenaldertrin til moderne Livsopfattelse maa tage sin Tid, og at det ikke nytter at forcere Fremgangen udover de Standpunkter, som den grønlandske Befolkning i Almindelighed til enhver Tid kan forstaa og selv optage i sig«.

Tilfredsheden med danskernes formåen er ikke til at tage fejl af i ovenstående citat, der er skrevet af direktøren for Grønlands Styrelse, Knud Oledendow i 1940. Citatet stammer fra hans indledning til fotografen Jette Bangs store billedværk »Grønland«, der udkom samme år. Selvom det er blevet

til i en tid, hvor Danmark var besat af fremmed magt og danskheden derfor fik en ekstra drejning, ligger grundholdningen til den grønlandske befolkning i direkte forlængelse af tidligere tiders opfattelser.

Befolkningen ved »Verdens yderste Hav« var i århundreder blevet opfattet som et primitivt folkefærd, der med danskernes hjælp nænsomt blev ført over i civilisationen. Der var tale om en evolution fra natur til kultur og det var alene i kraft af danskernes indsigt og begavelse at forvandlingen foregik så smertefrit som den gjorde. For det hævdede man, at den gjorde. Ingen grønlander tog til genmæle, i hvert fald har det ikke sat sig spor i den historieskrivning vi har ladet konstruere.

Ingrid Fischer Jonge, museumschef, er mag art i kunsthistorie. Hun har arbejdet som kunstkritiker, været leder af Kastrupgaardsamlingen og fra 1994 afdelingsleder af Kort- og Billedafdelingen på Det Kongelige Bibliotek. Fra 1999 også museumschef for det Nationale Fotomuseum og har skrevet en række artikler om samtidsfotografi.

Ung mand ved Angmagssalik 1906. Foto: Th. N. Krabbe. Det Nationale Fotomuseum.

Men et er de skrevne ord, noget andet de fotografiske billeder. Hvad fortæller de os?

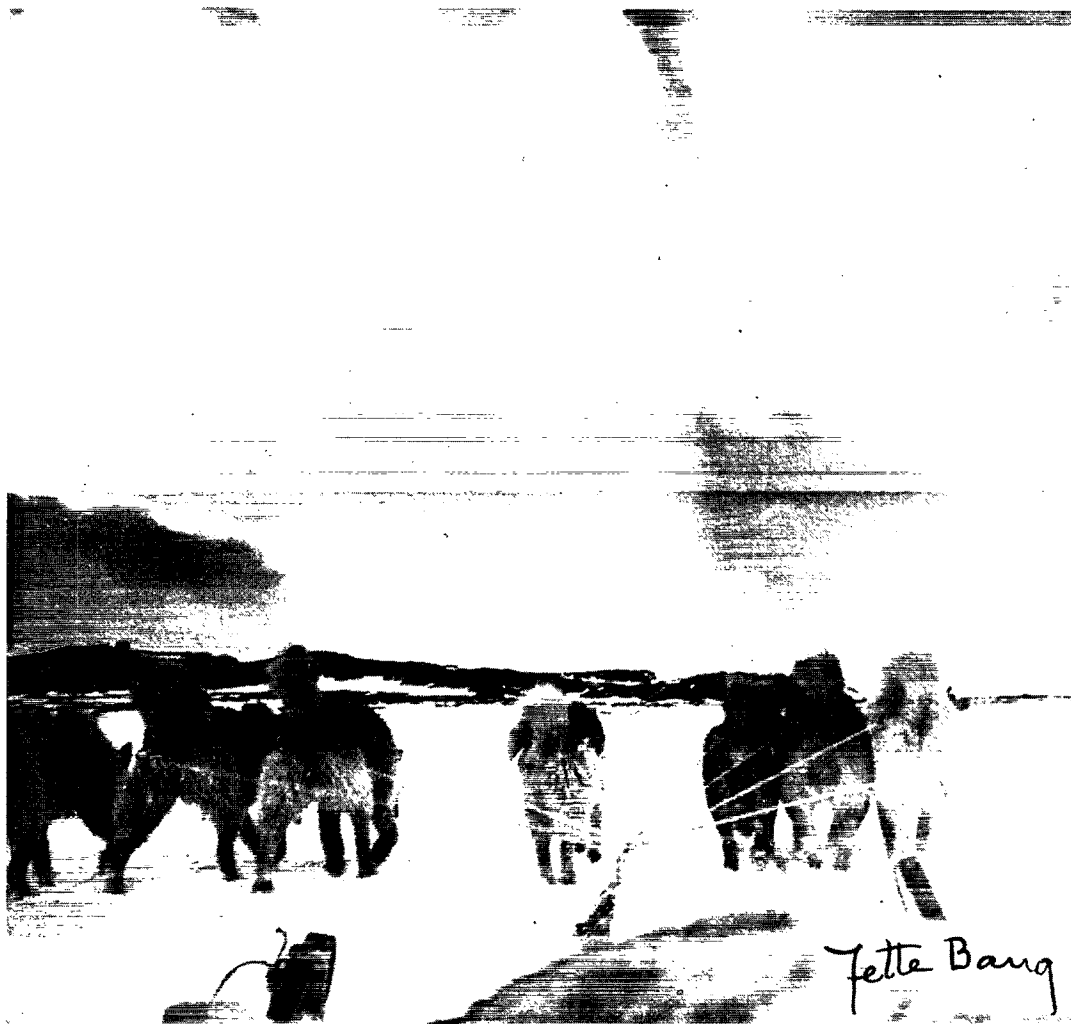
I Det Kongelige Biblioteks store billedsamling findes en righoldig samling fotografier fra Grønland, hvoraf flere kan føres tilbage til 1860'erne. Der er billeder fra forskellige markante ekspeditioner, der er billeder af udflugter med frokostkurv, af den storslåede natur, bebyggelser og ikke mindst er der de mange billeder af lokalbefolkningen – de primitive, oprindelige eller ublandede, som de også blev kaldt.

Læge og fotograf Thomas Neergaard Krabbe forsøgte at fotografere objektivt som etnologen, der samlede

visuelle dokumenter til sine studier. Alligevel afslører mange af hans fotografier en særlig lidenskab for – »de vilde«.

Hvor amerikanere som Edward S. Curtis fotograferede de nordamerikanske indianere som stolte og heroiske folkeslag, har de danske fotografer i samme periode mest øje for det barbariske og »vilde« blandt grønlænderne. Vi skal frem til Jette Bangs fotografier fra slutningen af 1930'erne før karakteren ændrer sig. Hun gik bag om den umiddelbare facade og fotograferede alle tænkelige aktiviteter, som hørte til fangersamfundets daglige sysler. I modsætning til Bertelsen og Krabbe dokumenterede hun dagligdagen og formåede at skabe en oprigtig nysgerrighed over for det, hun fotograferede. Vi får indblik i, hvordan man flænses sæler, vender rundt i en kajak, tygger skind og meget andet. Fanger-kulturen fastholdes i billeder, og Jette Bang mødte grønlænderen med en åben imødekommenhed. Sine steder kunne man synes med en lidt for stor moderlig omsorg, der truer med at reducere voksne til børn. Men hun fotograferede også den nye tids anderledes livsvilkår og gav derigennem en indsigt i det spændingsfyldte kulturmøde, lokalbefolkningen levede under, for man bliver klar over, at der ikke var alternativer til den danske kultur. Der var ingen alternativer overhovedet.

Billedliggørelsen af og om Grønland har helt frem til i dag stort set været forbeholdt den dokumentære genre. Grønland har ikke øvet nogen mærkbar tiltrækningskraft på danske billedkunstnere. Kun få har vel egentlig besøgt øen ved polarcirklen. Der var så mange an-

Slæderejse over indlandsisen, sidst i 1930'erne. Foto: Jette Bang. Det Nationale Fotomuseum.

dre steder, der var vigtige, Paris, Rom, New York, London, Berlin. Men her i den senere tid er blikket alligevel ved at blive vendt mod nord. Det kan der være mange forklaringer på. Det er blevet så meget lettere at rejse dertil, men der er dog også andet på færde.

Erik Steffensen har fotograferet de drivende isbjerge, ikke som vi kender

dem fra National Geographic med det blå hav og den hvide sneblok mod den lige så blå himmel. Nej, han nøjes med antydningen af et isbjerg og har så ellers tonet det hele over i rødt. Himmel og hav står i eet rødt farveorgie, og måske er der sådan, når solen går ned bag iskalotten, eller er det et nyt Arkadien, vi præsenteres for? Det er i hvert fald lige

The Ice Cap 1990. Foto: Joachim Koester. Det Nationale Fotomuseum.

så uvirkeligt og dragende som myten om det gammelkendte Arkadien på den græske halvø.

Joachim Koester har fulgt sporene efter en gammel ekspeditionsfærd i det nordligste Canada og fortsatte selv videre frem til den grønlandske indlandsis. Den ligger som en massiv klippevæg uindtagelig og uforanderlig i hans sort-hvide fotografier. Der er ingen mennesker, ikke engang spor efter dem, for måske har der aldrig nogen sinde været mennesker dér på isen.

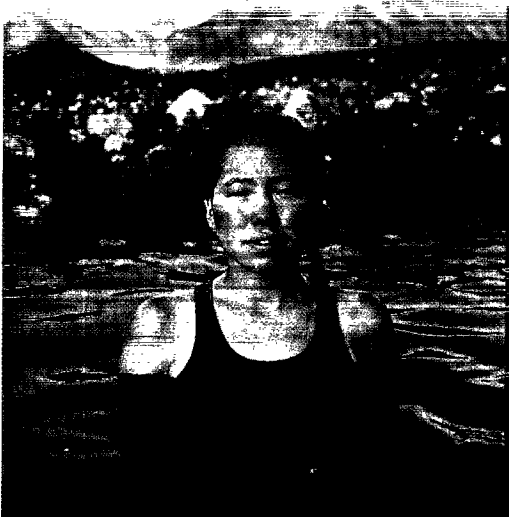
Med sine grønlandske rødder står Pia Arke i en anden position. Hun er ikke

kun videbegærlig og imponeret over det landskabelige sceneri, men hun har også et anliggende. Nysgerrigheden overfor det erindringsstof, hun aldrig vil få direkte adgang til på grund af sin danske opvækst er stor og omsættes i undersøgelse af det, der har været.

Den norske Mette Tronvoll og den danske Eva Mertz har begge koncentreret sig om mennesket, om ansigtet, og det er egentlig først her, vi for alvor kan begynde at tale om et ligeværdigt møde mellem fotografen og dem, der fotograferes. Med Per Folkvers fotografier af vor tids komfortable, men også ensfor-

Uden Titel 1993. Foto: Per Folkver. Det Nationale Fotomuseum.

Isortoq Unartoq 1999. Foto: Mette Tronvoll. Det Nationale Fotomuseum.

mige livsvilkår og Finn Larsens fotografier af haver, store som små, kunne man fristes til at konkludere, at den totale fordanskning var gennemført. Men bag den umiddelbare tilpasning ligger noget andet.

Mødet mellem de gamle fotografier fra Grønland og vor tids kunstneriske fortolkninger af øen mod nord synliggør ikke blot tidligere generationers måder at se og opfatte Grønland og grønlandere på, men gør det også tydeligt, at vi kun står ved den spæde begyndelse af en åbenhjertig dialog. Det er i hvert fald den historie, disse mange billeder fortæller os.

Udstillingen er produceret af Det Nationale Fotomuseum.